

УДК 791:37(477)"192-193"

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДАВНИЦТВА «УКРТЕАКІНОВИДАВ» НАПРИКІНЦІ 1920-Х – НА ПОЧАТКУ 1930-Х РОКІВ

Миславський

Володимир Наумович

кандидат мистецтвознавства,
старший викладач
кафедри телебачення
Харківської державної
академії культури

Миславский

Владимир Наумович

кандидат искусствоведения,
старший преподаватель
кафедры телевидения
Харьковской государственной
академии культуры

Volodymyr Myslavskyy

Ph.D. in Arts, Senior Lecturer,
Department of Television,
Kharkiv State Academy
of Culture

Анотація. У статті досліджено передумови, що слугували поштовхом до виникнення спеціалізованого кіно- і театрального видавництва “Укртеакіновидав” наприкінці 1920-х років. Крім того, досліджено роль відносин ВУФКУ й російського видавництва “Теакінодрук”. Розглянуто шлях розвитку, становлення видавництва “Укртеакіновидав”. Проаналізовано жанрово-тематичні напрями видавництва кінолітератури, різновид поліграфічної продукції на прикладі листівок, а також обставини, що спричинили згорання видавничої справи організації на початку 1930-х років.

Ключові слова: ВУФКУ, УРСР, історія кіно, кінематограф, “Укртеакіновидав”.

Постановка проблеми. Однією з малодосліджених сторінок історії та розвитку української кіногалузі в області видавничої справи є діяльність Всеукраїнського театрального й кінофотовидавництва “Укртеакіновидав”. За недовгий термін свого існування (три роки) підприємство випустило сотні поштових листівок (в основному акторів) і десятки книг, присвячених кінематографу й частково театру. Детальне вивчення продукції вищезгаданого видавництва дозволить виявити тенденції української кінополітики кінця 1920-х — початку 1930-х років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українському кінознавстві склалася традиція досліджувати й трактувати історію вітчизняного кіно винятково як історію кіномистецтва. Історію українського кіномистецтва вивчають і сучасні дослідники. Такий підхід більше ніж правомірний, але досить однобічний. Монографія “Фактографическая история кино в Украине. 1896–1930” [8; 9; 10] є першою в українському кінознавстві спробою системного дослідження українського кінематографу з позицій історії кіногалузі. У роботі здійснено спробу розглянути кінематограф у складній взаємодії його складників: управління, репертуарної політики, кіновиробництва, кінотехніки, кінофікації, кінопрокату, економіки, закордонних зв’язків, системи підготовки кадрів. Але поза межами цього масштабного чотиристороннього дослідження залишилися становлення поліграфічного спрямування діяльності Всеукраїнського фотокіноуправління (ВУФКУ).

Науковим завданням цієї статті є дослідження ситуації в українському кіновиробництві, що послужила поштовхом до виникнення спеціалізованого кіно- і театрального видавництва

“Укртеакіновидав” наприкінці 1920-х років. Задля цього виникла потреба розглянути шлях розвитку, становлення видавництва, а також наслідки втручання партійних органів у його розвиток; оцінити, яку роль у розвитку “Укртеакіновидаву” зіграли відносини ВУФКУ з російським видавництвом “Теакінодрук”; проаналізувати жанрові й тематичні напрями випущеної кінолітератури й різновид поліграфічної продукції “Укртеакіновидаву” на прикладі листівок; висвітлити причини закриття цього видавництва на початку 1930-х років.

Мета статті. Дослідити та проаналізувати історію створення, специфіку функціонування та причини закриття видавництва “Укртеакіновидав”.

Виклад основного матеріалу. Друга половина 1920-х років, ознаменована становленням радянського театру та кінематографу, показала з усією очевидністю необхідність створення спеціалізованого видавництва, яке б заповнило утворений інформаційний вакуум у кіно- і театральній області.

Для забезпечення необхідною літературою всього Радянського Союзу державними органами влади було створено видавництво “Теакінодрук”, яке проіснувало недовго — з 1927 по 1930 рік.

У 1925 році ЦК РКП(б) зобов’язав кінопрокатників РРФСР субсидувати створення централізованого спеціалізованого видавництва. 17 липня 1925 року на базі ліквідованого видавництва “Межробкоппівзахкіно” було утворено Ленінградське відділення кіновидавництва РРФСР “Кінодрук”. 8 жовтня 1927 року видавництво перейменовується на Театрально-кінематографічне видавництво “Теакінодрук”. 16 січня 1928 року реорганізується в Ленінградське обласне відділення державного театрально-кінематографічного видавництва СРСР, а з 1 січня 1930 року під маркою “Теакінодрук” вливається в Ленінградське відділення Державного видавництва СРСР [19].

Видавництво випускало й поширювало газети, журнали й книги з театального мистецтва й кіномистецтва. Усі ці книги були невисокої поліграфічної якості, друкувалися порівняно невеликими тиражами й коштували відносно недорого. Передбачалося, що власник книги після її прочитання не буде її залишати собі, а передасть прочитаний екземпляр у користування іншому читачеві. Тематичну структуру книжкової продукції “Теакінодруку” становили видання таких категорій: 1) кіномистецтво; 2) театральне мистецтво; 3) акторська май-

стерність; 4) біографії кіноакторів і кінорежисерів; 5) навчальні посібники з кінематографу; 6) довідники; 7) монографії з теорії кіно; 8) нотні збірники для кінокомпаніаторів. Також видавництво випускало кінематографічну пресу: газету “Кіно”, журнали “Радянський екран”, “Радянське кіно”, “Кіно-фронт”. У 1929 році на партз’їзду і щодо справ кінематографу було висловлено думку про необхідність реорганізації кінопреси. Так, журнал “Радянський екран” і газету “Кіно” планувалося зробити ідеологічними центрами радянської кінематографії та громадської думки, “рупором” робітничого й сільського глядача. Видання книг про кінематограф, яке було налагоджене видавництвом “Теакінодрук”, насамперед, має орієнтуватися на “масового робітничого й селянського читача”. Для цього пропонувалося збільшити накладі недорогої популярної літератури про кіно з подальшим поширенням у профспілкових та сільських клубах, відділеннях ТДРК тощо [12, 465–466].

Після завершення роботи з’їзду діяльність “Теакінодруку” була перевірена комісією НК РСІ. Комісія виявила, що “видавництво орієнтувалося головним чином на глядача комерційних кіно- і “великих” театрів. Прямим відображенням цього стала відсутність у видаваній “Теакінодруком” літературі продукції, призначеної до обслуговування чергових політичних гасел і кампаній”. Також у звіті комісії зазначалося про спрямування видавництва на видання так званої “легкої” літератури (лістівки, лібрето, біографії). В акті перевірки також зазначалося, що вся продукція “Кінодруку” розрахована на дрібнобуржуазні смаки обивательської маси, аполітична й позбавлена марксистського характеру.

У січні 1930 року Наркомат РСІ СРСР розпочав “чистку” апарату видавництва “Теакінодрук”, унаслідок чого відбулася переорієнтація випущеної продукції — почали видаватися брошури про кінофікацію села, стенограми різних кінонарад й інша політично заангажована література. Однак через заборону випуску комерційної кінолітератури звести баланс акціонерного товариства не вдалося, і було прийняте рішення ліквідувати “Теакінодрук”: “НК РСІ СРСР, перевіряючи роботу видавництва “Теакінодрук” (Москва), виявив великі хиби організаційного, господарського та ідеологічного характеру. У зв’язку з цим видавництво вирішено ліквідувати, як окрему одиницю. Його функції

передані Держвидавові РСФРР. У його структуру доданий спеціальний сектор, що завідує виданням літератури з питань театру, кіно та взагалі мистецтва” [7].

В Україні випуск кінолітератури починається в 1926 році. В основному це були лібрето українських фільмів, кіносценарії та кіномани, опубліковані видавництвом “Плужанин” і власними силами Всеукраїнського фотокіноуправління (ВУФКУ) [10, 71]. За три роки вдалося випустити лише 14 книг. Однак за кількістю і якістю ця література нікого не задовольняла. Гостра необхідність у розширенні асортименту кінолітератури, яка виникла на українському книжковому ринку, змусила ВУФКУ укласти договір з російським видавництвом “Теакінодрук”, яке розвивалося швидкими темпами й мало у своєму арсеналі достатньо широкий спектр літератури про кінематограф. Угода щодо співпраці була підписана 11 жовтня 1927 року.

Згідно з цією угодою “Теакінодрук” отримувал можливість поширювати свою продукцію в приміщеннях обласних відділів ВУФКУ і кінотеатрах, за умови зарахування відповідної частини витрат на орендну плату та комунальні послуги. За цього ВУФКУ залишало за собою право самостійно поширювати продукцію “Теакінодруку”. Договір був підписаний строком на один рік [26].

Очевидно, підписання цього договору носило більшою мірою комерційний характер і не мало мети поширення літератури про українське кіно. Про це, зокрема, ішлося в доповідній записці до відділу преси ЦК КП(б)У: “...Український книжковий ринок у кінотеатрах “Теакінодрук” наводнений виданнями, що не мають жодного стосунку до кінематографії, як радіо, спортивні тощо або театральні видання, цікаві для Москви або, у кращому випадку, для РСФРР, але в нас вони тільки відлякують покупця й заважають поширенню потрібної літератури” [28].

Але й після підписання наступного договору ситуація практично не змінилася. У кінці квітня 1928 року директор “Теакінодруку” приїхав до Києва задля налагодження роботи видавництва на потреби ВУФКУ. До цього часу активи російського “Теакінодруку” склалися з капіталів не тільки організації РРФСР, але також з коштів кіновідомств союзних республік — ВУФКУ, Держкінпрому Грузії, Узбеккіно. За повідомленням російського чиновника, “Теакінодрук” планував

налагодити випуск літератури про кіно й українською мовою.

У 1928–1929 роках “Теакінодрук” видав лише кілька російськомовних буклетів українських фільмів (“Проданий апетит”, “Митрошка — солдат революції”, “Звенигора” тощо). Деякі з цих видань викликали хвилю протесту в українській інтелігенції. Так, за повідомленням оглядача газети “Пролетарська правда”, у буклеті до фільму “Звенигора” О. Довженка нараховувалася велика кількість неточностей, фальші й наклепу на ідею фільму (звинувачення в пропаганді “українського шовінізму”) [1]. Насамкінець автор статті закликав якнайшвидше створити власне українське кіновидавництво.

Відзначимо, що необхідність створення спеціалізованого кіновидавництва в Україні була зрозуміла й керівництву ВУФКУ, оскільки українські видавництва Книгоспілка й ДБУ в невеликих кількостях продукували кінолітературу. В Україні поширювалися переважно книги з мистецтва російською мовою, що, з одного боку, не відповідало завданням просування української книги в маси, а з іншого — якісним вимогам, що висувалися до літератури, щодо висвітлення питань мистецтва.

27 квітня 1928 року на засіданні правління ВУФКУ, присвяченому договору з “Теакінодруком”, підкреслювалося, що видавництво, незважаючи на те що ВУФКУ є його акціонером (пай 30 000 карбованців), незадовільно обслуговує український кінематограф. Крім того, на сторінках його видань “має місце нездорова критика досягнень і недоліків у роботі ВУФКУ”, а також “систематичне цькування продукції української кінематографії, для чого не було ні найменших підстав”. У зв’язку з таким станом справ було прийняте рішення відмовитися від залучення капіталів видавництва “Теакінодрук” для організації українського кіновидавництва (“Кінодрук”). Одночасно художньому відділу ВУФКУ пропонувалося розробити план організації українського “Кінодруку”, використовуючи досвід роботи “Теакінодруку” й варіанти залучення російського видавництва до цієї роботи. За цього договір про співпрацю з “Теакінодруком” було вирішено залишити чинним до 1 жовтня 1928 року.

Також Правління ВУФКУ прийняло ще низку рішень про можливість подальшої співпраці з “Теакінодруком”. У зв’язку з тим, що “Теакінодрук” недостатньо розповсюджував український журнал “Кіно” (хоча це було прописане в гене-

ральному договорі), вирішено було зобов'язати видавництво реалізувати цей журнал у кількості не менше 6000 примірників. У разі, якщо “Теакінодрук” відмовиться від поширення такої кількості примірників, угоду з російським видавництвом буде розірвано (зауважимо, що 25 вересня 1928 року в Києві було створено українське видавництво “Держкіновидав”, з метою забезпечення книгами ВУФКУ) [29]. Також було визнано за доцільне запропонувати “Теакінодруку” більш систематично й об'єктивно висвітлювати діяльність української кінематографії [27, 13].

Очевидно, видавництво “Теакінодрук” не виконало вимог, що були висунені на засіданні колегії Народного комісаріату освіти УРСР (Наркомос УРСР). У резолюції, прийнятій Наркомосом, зокрема зазначалося: “Виходячи з того, що Теа-Кіно-Друк у Москві зовсім не обслуговує Україну щодо кіновидавництва, незважаючи на те що ВУФКУ вклало значні кошти в Теа-Кіно-Друк, визнати за необхідне розірвати договір між ВУФКУ і Теа-Кіно-Друком, а також вилучити ті кошти, які ВУФКУ як пай вклало в це товариство. Щоб забезпечити українське кіно, фото й театри відповідними виданнями, визнати за необхідне організувати український Теа-Кіно-Фотодрук з таким розрахунком, щоб він почав свою діяльність з листопада місяця. Це видавництво організувати на основі акціонерного товариства. Подати клопотання в УЕР про дозвіл організувати таке видавництво” [14] (інші джерела повідомляють іншу дату прийняття постанови про організацію “теакінофотовидавництва” — 3 грудня 1928 року) [30; 6].

6 січня 1929 року було розглянуто і затверджено видавничий план Всеукраїнського акціонерного товариства “Теафотокінодрук” і відправлено лист до редакції журналу “Фото для всіх”, у якому повідомлялося, що у зв'язку з організацією в Україні видавництва “Теафотокінодрук” правління ВУФКУ вважає за доцільне передати видання журналу новому видавництву, яке буде випускати його за власних коштів [22].

Очевидно, що акціонерне товариство “Теафотокінодрук”, про яке йшла мова вище, — це чорнова назва майбутнього видавництва “Укртеакіновидав”. Надалі в документах “Теафотокінодрук” фігурував, як “Укртеакінофотовидавництво”, “Теакінодрук” і “Теакіновидавництво”. Узимку й навесні 1928 року проходили процеси формування нового

українського кіновидавництва. У витягові з протоколу засідання правління ВУФКУ від 26 березня 1929 року читаємо: “П. 17. Ухвалюючи всі заходи в справі видавництва як наукової, так і масової літератури про кіносправу, визнати за необхідне виділити видавничу справу про кіно в окрему самостійну акційну організацію (теакінодрук). Доручити ВУФКУ протягом місяця провести в життя встановленим порядком організацію акціонерного товариства, що має поступово охопити всі галузі кінопроцесу й цим сприяти як організації кадрів, так і зосередженню уваги широких мас на кіно. До остаточного формального розв'язання справи з організацією Укртеакінофотовидавництва — утворити оргбюро в складі тт. Нечеса, Шульги й Бажана під головуванням т. Нечеса. На це оргбюро покласти відповідальність за всю роботу кіновидавництва, зокрема господарчу. До штату кіновидавництва ввести одного обліківця, що передбачено за промфінпланом” [24].

Перший протокол видавництва був підготовлений оргбюро 10 квітня. Ознайомившись з його положеннями, правління ВУФКУ 13 квітня 1929 року ухвалює рішення затвердити протокол, але з деякими змінами — усі витрати з 1 січня 1929 року перенести на рахунок “Теакіновидавництва”, а також надати бюро видавництва кредит у розмірі 15000 карбованців [13, 70]. У жовтні 1929 року процес формування акціонерного товариства був закінчений. Видавництво отримало назву “Укртеакіновидав” [20], до складу його акціонерів було зараховано ВУФКУ, Наркомос, ВУРПС, Київську ОРПС тощо. Редакція розміщувалася в Києві на бульварі Шевченка, 12 у приміщенні правління ВУФКУ [18]. Видавничу діяльність “Укртеакіновидав” почав, очевидно, з початку 1930 року. У 1929 році ВУФКУ власним коштом випустило лише три книги про кінематограф [10, 72].

Однак справи видавництва просувалися погано. 5 березня 1930 року правління ВУФКУ прийняло постанову про скорочення штату “Укртеакіновидав” до 9 осіб, тобто на 50% [23, 51]. Це рішення було обумовлене й політичною метушнюю, і, насамперед, важким матеріальним становищем видавництва. Надалі для поліпшення фінансових справ правління ВУФКУ прийняло рішення забезпечувати видавництво позикою в розмірі 30 000 карбованців [21].

За перші три місяці свого існування видавни-

цтво змогло здійснити випуск лише кількох книг про кіно (“Кіно — знаряддя культури”, “Партія і Ленін про кіно”, “Кіно за 5 років”, “Найважливіше з мистецтв” тощо).

На нараді, організованій на початку березня “Укртеакіновидав” спільно з Київською обласною радою професійних спілок (ОРПС) і ВУФКУ було заслухано план подальшого розвитку видавництва. Крім кінолітератури, планувалося видати книги, присвячені теоретичним і філософським питанням театру (“Сьогодні і завтра українського театру” Ю. Смолича, “Статті про театр” Л. Курбаса), музики (“Історія музичної культури” Б. Грінченка), культури (“Х років спілки Робмис. 1919–1929”). Також план містив видання театральних п’єс, брошуру з історії розвитку фотографії, листівки тощо [3].

З 1 квітня генеральне представництво з поширення літератури “Теакінодруку” в Україні переходить під відомство “Укртеакіновидаву” [11]. Однією з причин розриву відносин з російським видавництвом був конфлікт між видавництвами “Укртеакіновидав” і “Теакінодруку” через небажання останнього платити борг за отриману видавничу продукцію. Наслідки цього розриву, мабуть, зумовили якісний і кількісний підйом продукції “Укртеакіновидаву”, який припадає на першу половину 1930 року.

Однак процеси, що проходили в СРСР — колективізація, індустріалізація, плановість виробництва, згорання імпорту іноземних фільмів, а також процеси, які були спрямовані на посилення централізації влади, внесли свої корективи в подальший розвиток кінопромисловості й видавничої справи по всій країні.

Так, восени 1930 року правління “Українфільму”¹, керуючись листом ЦК ВКП(б) від 3 вересня 1930 року, прийняло постанову, згідно з якою “Укртеакіновидав” необхідно було в масовому порядку почати видавати лібрето картин, присвячених соцізмаганням, а також випустити спеціальне видання “про розгортання масової роботи навколо кіно, як засіб боротьби за підвищення виробничих темпів”. Незабаром (8 жовтня) правління “Українфільму” затверджує чергову постанову, що регулює подальшу роботу видавництва: “21. Зазначити, що видавничий плян “Укртеакіновидаву” не обіймає всіх заходів української кінематографії й не висвітлює достатньою мірою питань, що зв’язані з кіновироб-

ництвом, а тому визнати за потрібне переробити видавничий план “Укртеакіновидаву” на жовтень–грудень 1930 р., націлившись на видання технічної літератури (з питань світла, кінопроекції, як керувати апаратом, як знімати тощо), що зв’язана з кіновиробництвом, та брошур загального агітаційного порядку в плані певного політичного та ділового інструктажу. Цей виробничий план треба широко обговорити в осередках громадських організацій і на робітничих зборах” [25].

Діяльність “Укртеакіновидаву” широко висвітлювалася в пресі. У “Кіногазеті” й в журналі “Кіно” за 1930 рік були опубліковані рецензії на книги П. Нечеса “Кіноактори та кіномани”, К. Миклашевського “Звукове кіно”, Д. Батурова “Партія й Ленін про кіно” і “Кіно — знаряддя культури”, М. Ушакова “Три оператори”, М. Вороного “Трюки в кіно”, Я. Савченко “Народження українського радянського кіно”, І. Дельмонта “Дикі звірі в кіно”, А. Фомічевої “Кіно за кордоном”, Ц. Солодара “Кіно на селі” тощо. Також у пресі розміщувалася інформація про нові видання та оголошення “Укртеакіновидаву”. Пильну увагу було звернено й на негативні сторони роботи видавництва. Так, у “Кіногазеті” щодо цієї теми була опублікована низка критичних нарисів [5; 15; 4].

У 1930 році видавництво “Укртеакіновидав” випустило 27 книг про кінематограф [10, 73–74]. В основному це були видання, присвячені українським фільмам, техніці кінозйомки, теорії кіно, питанням кінофікації й кінопрокату. У цьому ж році видавництво випустило книги й про театр (“Альманах мистецького об’єднання “Жовтень”), музику (Масютін Ю. “Дума чорноморська: лібрето опери Б. К. Яновського”), присвячені загальним темам (“Туркменистано-сибірська залізниця (Турксиб) та її значення”) тощо.

Пріоритетним напрямом діяльності “Укртеакіновидаву” було видання листівок із зображенням зарубіжних і українських акторів театру й кіно. На жаль, до теперішнього часу їх збереглося дуже мало. Проте з майже ста листівок, які вдалося виявити, можна зробити певні висновки про серії й напрями поліграфічної продукції “Укртеакіновидаву”.

Серія №1, що отримала назву “Українські фільмари” (виявлено 20 листівок) містила зображення українських акторів театру й кіно в житті й у ролях. На реверсі публікувалася фільмографія

¹ Так називалося ВУФКУ після реорганізації.

персони. У наступних серіях на реверсі публікували виключно технічні відомості. Серія № 2 (виявлено 15 листівок) містила зображення західноєвропейських і американських акторів. Серія № 3 була комбінованою (виявлено 17 листівок), у ній були опубліковані й українські, і іноземні актори. У серію № 4 були вміщені зображення артистів української опери (збереглося 4 листівки). Надалі від випуску листівок серіями відмовилися. Уся продукція мала деякі відмінності в публікації вихідних даних. Усі виявлені листівки умовно можна розділити на чотири групи, які мають різну нумерацію: № 1070 (виявлено 11 листівок), № 1076 (8 листівок), № 1730 (7 листівок), № 02600 (5 листівок). Ніяких тематичних відмінностей у цих групах не виявлено — вони містили й українських, і іноземних акторів безсистемно. Тираж листівок коливався від трьох до десяти тисяч примірників, а вартість становила 10 копійок. Якість листівок було невисока. Крім численних листівок із зображенням акторів, “Укртеакіновидав” тиражував

листівки з видами Києва (виявлено 20 листівок). Ці листівки друкувалися в Москві тиражем 15000 примірників. Вартість їх становила 6 копійок [17].

У 1931 році випуск продукції “Укртеакіновидав” починає згортатися (“Доброї роботи!; п’єса” П. Щербатинського, “Кіноапарат на “Дахові світу”. Подорож” В. Єрофєєва тощо) і на початку 1932 року повністю припиняється.

Висновки. За короткий проміжок часу видавництво “Укртеакіновидав” змогло налагодити випуск, головним чином, літератури про кіно, і не тільки в кількісному показнику. Поряд з перекладами текстів іноземних авторів видавництво налагодило зв’язок з різними українськими авторами, що дозволило досить широко висвітлювати різні ракурси кінематографу, як-то: теорія кіно, основи драматургії, біографічні нариси про кінематографістів, технічна література про кіно, навчальні посібники з кінематографу тощо. Але, незважаючи на значні досягнення, через перехід СРСР на жорстке централізоване управління, видавництво було ліквідоване.

Література / References:

1. Атаманюк В. «Україна» та «Теакінопечатъ»: Із приводу видання «Теакінопечатати» — лібрето «Звенигори» В. Атаманюк // Пролетарська правда. — 1928. — № 152(2064). — 3 липня. — С. 4.
2. Бюлетень Всеукраїнського комітету спілки робітників мистецтв. — 1930. — №14(58). — Листопад. — С. 16.
3. Видавничі пляни на суд громадськості: [Ред. ст.] // Кіно. — 1930. — № 6(78). — Березень. — С. 16.
4. Кінокнижку під контроль мас. Сигналізуємо: Укртеакіновидав подекуди марно витрачає гроші на непотрібні книжки: [Ред. ст.] // Кіногазета. — 1930. — №15(45). — С. 6.
5. Кобылянський Я. Кінолітератури бракує / Я. Кобылянський // Кіногазета. — 1930. — №1/2(31/32). — С. 4.
6. Колегія НКО про ВУФКУ: [Ред. ст.] // Культробітник. — 1928. — № 23/24(70/71). — Грудень. — С. 29.
7. Ліквідація «Тea-Кінопечатати» // Гарт. — 1930. — № 6. — Червень. — С. 197.
8. Миславский В. Н. Фактографическая история кино в Украине. 1896–1930. Т. 3. Ч. 1 / В. Н. Миславский. — Харьков, 2017. — 676 с.
9. Миславский В. Н. Фактографическая история кино в Украине. 1896–1930. Т. 3. Ч. 2 / В. Н. Миславский. — Харьков, 2017. — 680 с.
10. Миславский В. Н. Фактографическая история кино в Украине. 1896–1930. Т. 4 / В. Н. Миславский. — Харьков, 2017. — 196 с.
11. [Об’ява «Укртеакіновидав»] // Вісті ВУЦВК. — 1930. — 3 червня. — С. 8.
12. Общественность, печать и кино (по докладам тт. Мальцева и Смирнова) // Пути кино. Первое всесоюзное партийное совещание по кинематографии / под ред. Б. Ольхового. — Москва: Теа-кино-печатъ, 1929. — С. 459–466.
1. Atamaniuk V. «Ukraina» ta «Teakynopечатatъ»: Iz pryvodu vydannia «Teakynopечатaty» — libreto «Zvenyhory» V. Atamaniuk // Proletarska pravda. — 1928. — № 152(2064). — 3 lypnia. — S. 4.
2. Biuletен Vseukrainskoho komitetu spilky robotnykiv mystetstv. — 1930. — №14(58). — Lystopad. — S. 16.
3. Vydavnychi pliany na sud hromadskosti: [Red. st.] // Kino. — 1930. — № 6(78). — Berezen. — S. 16.
4. Kinoknyzhku pid kontrol mas. Syhnalizuiemo: Ukrteakinovydav podekudy marno vytrachaie hroshi na nepotribni knyzhky: [Red. st.] // Kinohazeta. — 1930. — №15(45). — S. 6.
5. Kobylanskiy Ya. Kinoliteratury brakuie / Ya. Kobylanskiy // Kinohazeta. — 1930. — №1/2(31/32). — S. 4.
6. Kolehiia NKO pro VUFKU: [Red. st.] // Kultrobotnyk. — 1928. — № 23/24(70/71). — Hruden. — S. 29.
7. Likvidatsiia «Tea-Kynopечатaty» // Hart. — 1930. — № 6. — Cherven. — S. 197.
8. Myslavskiy V. N. Faktografycheskaia ystoriia kynо v Ukrainе. 1896–1930. T. 3. Ch. 1 / V. N. Myslavskiy. — Kharkiv, 2017. — 676 s.
9. Myslavskiy V. N. Faktografycheskaia ystoriia kynо v Ukrainе. 1896–1930. T. 3. Ch. 2 / V. N. Myslavskiy. — Kharkiv, 2017. — 680 s.
10. Myslavskiy V. N. Faktografycheskaia ystoriia kynо v Ukrainе. 1896–1930. T. 4 / V. N. Myslavskiy. — Kharkiv, 2017. — 196 s.
11. [Obiava «Ukrteakinovydav»] // Visti VUTsVK. — 1930. — 3 chervnia. — S. 8.
12. Obshchestvennost, pechat y kynо (po dokladam tt. Maltseva y Smyrnova) // Puty kynо. Pervoe vsesoiuznoe partyinoe soveshchanye po kynematografyy / pod red. B. Olkhovoho. — Moskva: Tea-kynopечат, 1929. — S. 459–466.

13. Організація «кіно-друку»: [Ред. ст.] // Зоря. — 1928. — № 6(42). — Червень. — С. 30.
14. Резолюція Колегії НКО про діяльність ВУФКУ за 1926/27 р. та промфінплан на 1927/28 р. // Бюлетень Народнього комісаріата освіти. — Харків, 1928. — № 51(138). — 15–22 грудня. — Арт. 757.
15. Розенбаум В. Дайте книжку про кіно / В. Розенбаум // Кіногазета. — 1930. — №1/2(31/32). — С. 4.
16. Сатир. Потрійна бухгалтерія в «Теакинопечати» / Сатир // Кіногазета. — 1930. — №5(35). — С. 3.
17. Старый Киев. Сайт коллекционеров почтовых открыток, альбомов, фотографий. — Режим доступа: https://oldcards.kiev.ua/?comp=k2_cardscollection&c=items&authid=113
18. Укр-теа-кіно-видав: [Ред. ст.] // Сільський театр. — 1930. — № 1. — С. 33.
19. ЦДАЛІ. — Ф. 57. — Оп. 1. — Д. 24.
20. ЦДАВО України. — Ф. 166. — Оп. 6. — Спр. 725. — Арк. 62.
21. ЦДАВО України. — Ф. 166. — Оп. 6. — Спр. 1483. — Арк. 311 зв.
22. ЦДАВО України. — Ф. 166. — Оп. 6. — Спр. 1488. — Арк. 50–51.
23. ЦДАВО України. — Ф. 166. — Оп. 8. — Спр. 580. — Арк. 51 зв., 70.
24. ЦДАВО України. — Ф. 166. — Оп. 9. — Спр. 56. — Арк. 2.
25. ЦДАВО України. — Ф. 332. — Оп. 1. — Спр. 15. — Арк. 158.
26. ЦДАВО України. — Ф. 1238. — Оп. 1. — Спр. 68. — Арк. 87–88.
27. ЦДАВО України. — Ф. 1238. — Оп. 1. — Спр. 131. — Арк. 302–302 зв.
28. ЦДАВО України. — Ф. 1238. — Оп. 1. — Спр. 159. — Арк. 80.
29. ЦДАВО України. — Ф. 1238. — Оп. 1. — Спр. 186. — Арк. 72.
30. ЦДАГО України. — Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 2495. — Арк. 60.
13. Orhanizatsiia «kino-druku»: [Red. st.] // Zoria. — 1928. — № 6(42). — Cherven. — S. 30.
14. Rezoliutsiia Kolehii NKO pro diialnist VUFKU za 1926/27 r. ta promfinplan na 1927/28 r. // Biuleten Narodnoho komisariata osvity. — Kharkiv, 1928. — № 51(138). — 15–22 hrudnia. — Art. 757.
15. Rozenbaum V. Daite knyzhku pro kino / V. Rozenbaum // Kino-hazeta. — 1930. — №1/2(31/32). — S. 4.
16. Satyr. Potriina bukhhalteriia v «Teakynopechaty» / Satyr // Kino-hazeta. — 1930. — №5(35). — S. 3.
17. Staryy Kyev. Sait kollektsyonerov pochtovykh otkrytok, albomov, fotohrafyi. — Rezhym dostupu: https://oldcards.kiev.ua/?comp=k2_cardscollection&c=items&authid=113
18. Ukr-tea-kino-vydav: [Red. st.] // Silskyi teatr. — 1930. — № 1. — S. 33.
19. TsHALY. — F. 57. — Op. 1. — D. 24.
20. TsDAVO Ukrainy. — F. 166. — Op. 6. — Spr. 725. — Ark. 62.
21. TsDAVO Ukrainy. — F. 166. — Op. 6. — Spr. 1483. — Ark. 311 zv.
22. TsDAVO Ukrainy. — F. 166. — Op. 6. — Spr. 1488. — Ark. 50–51.
23. TsDAVO Ukrainy. — F. 166. — Op. 8. — Spr. 580. — Ark. 51 zv., 70.
24. TsDAVO Ukrainy. — F. 166. — Op. 9. — Spr. 56. — Ark. 2.
25. TsDAVO Ukrainy. — F. 332. — Op. 1. — Spr. 15. — Ark. 158.
26. TsDAVO Ukrainy. — F. 1238. — Op. 1. — Spr. 68. — Ark. 87–88.
27. TsDAVO Ukrainy. — F. 1238. — Op. 1. — Spr. 131. — Ark. 302–302 zv.
28. TsDAVO Ukrainy. — F. 1238. — Op. 1. — Spr. 159. — Ark. 80.
29. TsDAVO Ukrainy. — F. 1238. — Op. 1. — Spr. 186. — Ark. 72.
30. TsDAHO Ukrainy. — F. 1. — Op. 20. — Spr. 2495. — Ark. 60.

Миславский Владимир Наумович

Деятельность издательства «Укртеакиноиздат» в конце 1920-х годов — в начале 1930-х годов

Аннотация. В статье исследованы предпосылки, послужившие толчком к возникновению специализированного кино- и театрального издательства «Укртеакиноиздат» в конце 1920-х годов. Кроме того, исследована роль взят.моотношений ВУФКУ и российского издательства «Теакинопечать». Рассмотрен путь развития, становления издательства «Укртеакиноиздат». Проанализированы жанрово-тематические направления выпускаемой кинолитературы, разновидность полиграфической продукции на примере открыток, а также обстоятельства, послужившие свертыванию производства издательства в начале 1930-х годов.

Ключевые слова: ВУФКУ, УССР, история кино, кинематограф, «Укртеакиноиздат».

Volodymyr Myslavskyy

Functioning of the Specialized Cinema and Theatre Publishing House Ukrteakinovydav at the End of the 1920s – at the Beginning of the 1930s

Summary. The article delineates the prerequisites for the emergence of a specialized cinema and theatre publishing house «Ukrteakinovydav» at the end of the 1920s. The study focuses on the relationship between VUFKU (All-Ukrainian Photo Cinema Administration) and the Russian printing company «Teakinodruk». Besides, it provides a detailed account of the foundation and development of «Ukrteakinovydav», its publishing policy, and the reasons for the scaling down of publishing activities at the beginning of the 1930s.

The VUFKU leading staff clearly realized the necessity for the creation of the specialized cinema and theatre publishing house in Ukraine as the Ukrainian publishing houses 'Knygospilka' ("BookUnion") and DVU (State Publishing House of Ukraine) in small amounts produced cinema literature. The books spread in Ukraine were mainly books on art in Russian, which, on the one hand, did not correspond the task of making the Ukrainian book popular among people, and, on the other hand, did not meet qualitative standards to the literature on art.

Collectivization, industrialization, development based on the pre-planned production of goods, import curtailing of foreign films, and processes aimed at strengthening of centralization of power were those taking place in the USSR and the once having caused further development changes of cinema industry and publishing business throughout the country.

For the short period of time, a publishing house "Ukrteakinovydav" was able to adjust producing mainly of the literature about cinema, and not only in terms of quantity. Along with translating the texts of foreign authors, the publishing house established a connection with different Ukrainian authors that allowed it to cover widely enough various cinematic aspects, such as cinema theory, drama basics, biographic essays about cinematographers, the technical literature on cinema, cinema guides, etc. However, despite considerable achievements due to the transition of the USSR to the rigid centralized management, the publishing house was abolished.

Keywords: *VUFKU, Ukrainian SSR, history of the cinema, cinematography, Ukrteakinovydav*